

VI. Konferencija u Vatikanu: Droga i alkoholizam

Valentin POZAIĆ

Ovogodišnja, Šesta konferencija o drogi i alkoholizmu u Vatikanu priređena brigom Papinskog vijeća za pastoral zdravstvenih djelatnika (21-22-23. XI. 1991), okupila je predavače i slušače iz 101 zemlje svijeta. I ovaj put zanimanje je bilo tako veliko da svi sudionici nisu mogli naći mjesta u Auli Sinode biskupa nego su se morali smjestiti u manjim pokrajnim dvoranama i putem televizijskih ekrana pratiti rad skupa. Dva su razloga tako velikog zanimanja. Prvo, tema je bila izazovna, i drugo, ugled je tih »konferencija« u Vatikanu visoko na ljestvici međunarodnih kongresa. Među predavačima i sudionicima zapažene su odjelne medicinske sestre, socijalni i pastoralni djelatnici, liječnici, biolozi, profesori medicine, etike, morala, dobitnici Nobelove nagrade... Bilo je to veliko šarenilo rasa, narodnosti, boja, nazora i vjera. Sve ih je privukla tema: »Droga i alkoholizam protiv života«. Tijekom trodnevnog rada tog značajnog skupa suočili su se sa svom stvarnošću toga zla: njegovim uzrocima, posljedicama, kao i izgledima za njegovu prevenciju, suzbijanje i liječenje.

Iz Hrvatske, iako su ratni dani u našoj domovini, skupu je prisustvovao porečko-pulski biskup msgr. Antun Bogetić, pri našoj Biskupskoj konferenciji zadužen za pastoral zdravstvenog osoblja u nas. Čini se da sam uz njega bio jedini iz Hrvatske. Strahote barbarskog rata onemogućile su dolazak onima koji bi na tom skupu morali biti, što možemo požaliti. Tako su liječnici umjesto na konferenciju morali ići na bojište. A sigurno bi bile došle barem dvije časne sestre: Bernardica iz Splita i Ancila iz Zagreba, poznate samarijanke žrtava droge. Uz njih tu bi zacijelo bio i župnik i profesor iz Đakova, dr. Ivan Zirdum, javnosti ne toliko poznati ali ništa manje zaslužni i godinama ustrajni i uspješni djelatnik u liječenju alkoholičara. Dr. Zirdum je, koliko mi je poznato, kod nas jedini svećenik na tom području rada.

Rat svjetskih razmjera

Hoteći nam oslikati sadašnje stanje u svijetu zahvaćenu drogom i alkoholizmom, predavači su se služili raznim usporedbama, od kojih, držim, ponajbolje odgovara ova: Rat svjetskih razmjera. Naime, neprijeporna je činjenica da droga i alkoholizam ubijaju svake minute jednu do dvije osobe. Tu se krije uzrok mnogih mladenačkih samoubojstava, a od pet prometnih nesreća jedna je uzrokovana drogom ili alkoholom. Taj rat protiv ži-

vota ne poznaje granica: ni državnih, ni ideoloških, ni vjerskih. Prema približnim procjenama – do sigurnih je teško doći zbog mnogo razloga – u taj ples smrti uvučeno je oko 40 milijuna ljudi.

Trgovina drogom godišnje obrće oko 500 milijuna američkih dolara, a povezana je s terorizmom, mafijom i preprodajom oružja. U pozadini stoji čitave organizacije zločina, zakupljene novine, radio-televizijski programi, sportska društva, poslanici u parlamentima: svi kupljeni i dobro plaćeni da zastupaju interese trgovaca drogom.

Uzroci i motivi

Dvojbenaost nasljednog uzroka, genetičke predoređenosti za drogu ili alkoholizam i na ovom je skupu bila predmet istraživanja i rasprave znanstvenika. Čini se da može postojati neka prirodna sklonost tim negativnostima. Međutim, u svakome od nas ima različitih pozitivnih i negativnih sklonosti. Na njih mogu djelovati mnogi čimbenici pojedinačne, obiteljske i društvene naravi. Ovisi o nama samima i o sredini u kojoj živimo, o odgoju i samoodgoju, koje će se od tih sklonosti više razvijati a koje zatimiti, iskorijeniti. Istina je da se nitko ne rađa kao ovisnik, već to postaje.

Živimo u društvu u kojem je i inače snažno prisutan protuživotni mentalitet. Rat i nasilje postali su redovita svagdašnjica. Već smo naviknuli vidjeti – i odmah zaboraviti – smrt, ubijene i poginule. (U početku nemira i nakon početnih zgražanja nad žrtvama nasilja u Hrvatskoj jedan je novinar zabilježio: Naviknuli smo na poginule, rat može početi!). Takav je sustav izvješćivanja da nakon potresne i tragične vijesti slijedi odmah druga drukčije naravi, i zasjeni onu prvu. Zatim, u duhu neomaltuzijanizma širi se, podsvjesno ali nipošto bezazleno, shvaćanje da nas ionako ima previše na tom svijetu, pa je pojedinac samo beznačajan broj, koji ne zaslužuje posebnu pozornost, a njegova smrt ne treba nas uznemirivati.

Značajka je sekularističkog, posvjetovnjačenog društva da je usmjerenost na nezasićenu potragu za uspjehom, užitkom i uvijek novim doživljajima – bez obzira na cijenu i posljedice koje treba neizbježno uračunati. Tu život sam po sebi i nema naročite cijene. Smrt nije nešto značajno za pojedinca, obitelj i društvo. Ona je postala banalnost. Uživalačko-potrošačka kultura, idolatrija užitka, postaje ubojita kultura, postaje kultura smrti. Polazi se od mišljenja da je sve dopušteno a ništa nije obvezno, zahtijevaju se prava ali se ne spominju dužnosti, ističe se sloboda ali ne i odgovornost. Konačno, ishod je suprotan od onog prvotno željenoga: umjesto radosti života pojedinci se nađu usred tjeskobe, nesigurnosti, napuštenosti i besmisla života. Kao jedini lagani izlaz – na naporne nisu navikli – preostaje im bijeg iz stvarnosti u zamamu droge i alkohola, a što napokon završava smrću.

Posljedice

Ovisno o vrstama droge i stupnju alkoholizma, posljedice se neizbježno pojavljuju. Važno je odmah istaknuti polazno bitnu razliku između alkohola i droge. Sažeto rečeno, kad je u pitanju alkohol, zlo je u kvantiteti, a kad je posrijedi droga, zlo u kvaliteti. Drugim riječima, alkohol u sebi nije zlo, a droga jest po svojoj naravi zlo. Dok alkohol u umjerenoj i pojedincu primjerenom količini može biti koristan, nešto dobro i poželjno (u židovskoj i kršćanskoj liturgiji-bogoštovlju vino ima značajnu ulogu), dotle je droga, bez obzira na količinu, po svojoj kakvoći, naravi nešto zlo. (Sasvim je nešto drugo prerađena droga kao lijek. No ne treba zaboraviti da grčka riječ »farmakon« znači i lijek i otrov, već prema okolnostima). Stoga kad je u pitanju alkohol odsudna je krepost umjerenosti, a kad je u pitanju droga, odsudna je krepost posvemašnje uzdržljivosti. To posljednje, posvemašnja uzdržljivost, ostaje kao jedina mogućnost i za one koji su postali ovisni o alkoholu a uspjeli su se izliječiti.

Prva i najteža posljedica droge i alkoholizma je zločin oduzimanja slobode: osoba je lišena slobode odlučivanja, izbora, samoodređenja, samosvojnosti – najodsudnije kvalitete ljudskog bića na putu ostvarivanja moralnih vrednota, osobnog životnog poziva.

Žrtve droge i alkohola razorene su osobe, tumaraju svijetom bez volje i bez značaja, bez interesa za druge, pa i one najbliže, opijeni ili goropadni, bez okusa za radost života, nasilni spram drugih i spram vlastita života, nesposobni za fizički, intelektualni i umjetnički rad, čimbenik su razaranja i uništavanja obiteljskog i društvenog života; trudnice – napose – umjesto vrela života postaju izvor zaraza, nakaznosti i smrti vlastite djece. A sve su te žrtve lagan plijen za kugu našeg stoljeća: SIDU ili AIDS. Djeca ovisnika podliježu većoj smrtnosti, češćim duševnim bolestima, niže su inteligencije, a kod njih su učestalije sklonosti na poroke života.

Terapija: Kultura života

Svaka se bolest može suzbijati na dva načina. Prvo, prevencijom, tj. pothvatima da se predusretne, koliko je moguće, sama pojava bolesti. To je najbezbolnije i najdjelotvornije »liječenje«. Drugo, liječenjem ili terapijom u redovitom smislu tog pojma. Taj je način, ovisno o bolesti i primijenjenim sredstvima, više ili manje djelotvoran, ili je pak potpuno bezuspješan, kao npr. kod bolesti AIDS.

Prevencija. Nasuprot kulture smrti i nasilja nad životom treba isticati kulturu života: vrijednost, uzvišenost i dostojanstvo svakog pojedinog života. Svaka je osoba na sliku Božju stvorena, svaka je osoba otkupljena dragocjenom i neizrecivo vrijednom Kristovom žrtvom. Pred Bogom nit-

ko nije nevažan. Već u svjetlu razuma čovjek je najuzvišenije i najdragocjenije biće na ovom svijetu.

U kulturi života prvi je odgojitelj obitelj, zatim škola. Prirodna obitelj najbolja je prevencija svih poroka. U okolnostima gdje djeca moraju imati vremena za sve – za školu, sport, slobodne aktivnosti – što je sve u određenoj mjeri dobro, mora se osigurati vrijeme za obitelj, za život roditelja i djece zajedno. Samo u obitelji živi se ljudska toplina, uči se dijalog, sudjelovanje u pravima i odgovornosti, tu se kroz međusobno služenje a ne gospodarenje omogućuje i postiže cjelovito promicanje cijele osobe djeteta u osobu potpuno odrasla i zdrava čovjeka.

Čemu obitelj postavi temelje, škola dalje razvija: svijest o pravu i dužnosti, plemenitosti i kreativnosti rada, svijest solidarnosti i odgovornosti. Škola nije samo obrazovna, informativna nego isto toliko i odgojna, formativna ustanova. Vlastito je totalitarnim i bezbožnim režimima da nameću ideologiju, a uklanjaju odgoj za vrednote i smisao života.

Liječiti. Kad se bolest pojavi, nužno zahtijeva liječničku brigu i njegu u zdravstvenim ustanovama. Kad su u pitanju bolesti ovisnosti – droga, alkoholizam – prva je teškoća kako otkriti bolest, jer se sami bolesnici nastoje prikriti, ne žele priznati da su bolesnici, ili odbijaju liječenje. Samo liječenje ovisi uvelike o razini opće zdravstvene zaštite kao i o posebno stručnoj spremi i iskustvu zdravstvenog osoblja.

Društvena zajednica može i mora zakonski štiti zdravlje pojedinaca, obitelji i cijelog pučanstva. Dosljedno, može i mora zakonima onemogućiti širenje droge i alkoholizma (razumije se, to je posljednji ali često neizbježivi korak). Zloćudno je tzv. slobodarsko govorenje o pravu na drogu i slične poroke.

Kako društvo ne može doskočiti svemu zlu i svim potrebama, sasvim je prirodno da se pojave dobrotvorni besplatni pothvati i udruženja. Ti su često zbog svojih posebnosti i vlastitosti – besplatnost, idealizam, solidarnost, sućut – mnogo djelotvorniji od službenih ustanova. Spomenimo ovdje samo »AA« – u svijetu poznato udruženje anonimnih alkoholičara, i drugo, terapijske zajednice za ovisnike o drogi. Oba su ta pokreta već u Hrvatskoj na svoj način prisutna i djelotvorna. O njihovoj uspješnosti – tj. da unatoč očajnom stanju ovisnika postoji nada u novo rođenje, u ozdravljenje, u novi život – životno su svjedočanstvo i na ovoj konferenciji dali bivši ovisnici o drogi i alkoholu, a sada su pomoćnici i odgajatelji drugima na putu ozdravljenja. Ozdravljenje je moguće, uz jedan uvjet: potpuno odreknuće kako od droge, tako i od alkohola. Budući da je ovisnost u prvom redu bolest duha a potom i tijela, potrebno je izliječiti najprije duh čovjeka, osloboditi dušu, čovjekov unutarnji svijet, a onda će biti moguće liječiti i tjelesnu ovisnost. Nažalost, tijekom liječenja gubi se

i dio slobode. Kad je u pitanju alkohol, potpunu slobodu više nije moguće zadobiti: mora se u posvema odreći svakog alkohola.

Iskorijeliti drogu

U sadašnjem stanju, čini se, da društvo neće biti kadro posve iskorijeliti drogu. Naprotiv, moći će to učiniti tek u manjem omjeru. Zato se težina borbe protiv droge mora prenijeti na odgoj pojedinaca u obitelji i školi, i u preobražaj društvenog javnog ozračja. Previše interesa, ekonomskih i političkih, stoji u pozadini trgovine drogom. Umjesto uništavanja cijelih površina i progona zemljoradnika koji sade drogu, treba im omogućiti uzgoj drugih kultura od kojih će moći živjeti. Tek kad drastično opadne potražnja droge, smanjit će se i njezin uzgoj. U tome je veća odgovornost bogatih zemalja potrošača droge negoli onih siromašnih u kojima se sadi i uzgaja. A upravo su te posljednje zemlje, prema svjedočanstvu njihovih ambasadora pri Svetoj Stolici, od kojih je 14 sudjelovalo u raspravi, unatoč svom siromaštvu poduzele veće i skuplje korake negoli one bogate, uvoznici i potrošači.

Prvi odjek

Da je tema konferencije živo područje zanimanja cjelokupne zajednice čovječanstva, pokazali su svojom nazočnošću već spomenuti ambasadori, zatim predsjednici nekih vlada i država, predsjednik Svjetske zdravstvene organizacije, predsjednik OUN, te španjolska kraljica Sofija, poznata po svojoj brizi za ovisnike.

Na svršetak Konferencije došao je i Sveti Otac Ivan Pavao II. U svom govoru zahvalio se svima zaslužnima za organizaciju i tijek ovoga skupa i za sve konkretne pothvate solidarnosti na tom području. Upozorio je da droga i alkohol ne samo da stavljaju u pitanje »tjelesno i duševno blagostanje, nego frustriraju osobu upravo u njezinoj sposobnosti zajedništva i darivanja«. Danas smo svjedoci dobrovoljnog i nesebičnog zalaganja koje je istovremeno »nenadomjestivo ili samo po sebi neizbježno nedostatno«. Uz to su, međutim, potrebni također zakoni i zakonopravne strukture. Ukratko, traži se ozbiljan, cjelovit i sustavan pristup pitanju droge i alkoholizma. Ta su zla lažni nadomjestak tamo gdje se i kada, napose u mladom čovjeku, pojavi »egzistencijalna praznina, uzrokovana odsutnošću vrednota i pomanjkanjem pouzdanja u sama sebe«.

Osobito brižno Papa je pozvao mlade da se ne daju zarobiti od napasti za iluzornim i tragičnim iskustvima: »Zašto se zaputiti putem bez izlaza? Zašto upropastiti svoj život i svoje energije koje, inače, mogu naći svoju afirmaciju u idealima poštenja, rada, žrtve, čistoće, istinite ljubavi?« Tu je

Papa podsjetio na preobrazbenu snagu ljubavi u životu pojedinca i obitelji pogođenih zlom droge i alkoholizma. »Tko ne ljubi, ostaje u smrti« (1 Iv 3,14). Naprotiv, tko ljubi, kuša život i u životu ostaje, jer Bog je ljubav i tko živi u ljubavi, ostvaruje zajedništvo s bližnjima i s Bogom.

Misao vodilja VI. konferencije bile su poznate riječi sv. Pavla: »Protiv nade u nadu« (Rim 4,18). Uistinu, ovisnost o drogi i alkoholizam, po svojoj nutarnjoj težini i razornim dometima kao da oduzimaju svaku nadu izlaz iz tog kruga smrti. Dvije su to pojave koje ugrožavaju ljudski rod jer nagrizaju kako u pojedincu tako i u obitelji i društvu najdublje razloge nade u život. Međutim, vjernici – poput Abrahama – ne napuštaju nadu u pobjedu dobra ni onda kad je ljudski gledajući svaka nada propala. Evanđeoska prisposodba o milosrdnom Samarijancu podsjeća da Bog i danas u tolikim srcima dobrovoljnih pregalaca, pojedinaca i skupina, budi solidarnost i ljubav spram onih koje je izranio neprijatelj: droga i alkoholizam. Zbog takve vrste bližnjih, postoji čvrsta nada i za te izranjene, postoji nada u novo rođenje na novi život u punom dostojanstvu ljudske osobe, stvorene na sliku Božju.

Priređujući Šestu konferenciju o drogi i alkoholizmu, Crkva je htjela probuditi i prodrmati savjest i svijest odgovornosti na svesvjetskoj razini, razmotriti to zlo i potražiti mu lijek. Sudeći prema prvom odzivu, prvi je odjek pozitivan. Crkva je svjesna svoga poslanja i svoje odgovornosti na području poštivanja, čuvanja i promicanja kulture života. Crkva je svjesna i svojih ograničenosti, kao i odgovornosti drugih čimbenika na području zdravstva i života. Stoga podsjeća na iznimnu ulogu i odgovornost u prvom redu obitelji, osnovne ćelije zdravlja i odgoja, zatim škole i cjelokupne društvene zajednice.

Zaključujući rad Šeste konferencije, predsjednik Papinskog vijeća za pastoral zdravstvenih djelatnika, nedavno imenovani kardinal Fiorenzo Angelini, najavio je temu iduće konferencije (19-20-21.XI.1992): »Udovi ste tijela Kristova« (usp. 1 Kor 12,27; Ef 5,30), a koja će obrađivati pitanja hendikepiranih osoba, tjelesno i duševno, čiji se broj povećao za rata u Perzijskom zaljevu. Koliko je ta tema aktualna za nas nakon prljavog barbarskog rata protiv Hrvatske, nije potrebno objašnjavati i dokazivati.

*SIXTH INTERNATIONAL CONFERENCE IN VATICAN CITY:
DRUGS AND ALCOHOLISM AGAINST LIFE*

Valentin Pozaić

Summary

This year's International Conference in Vatican City, held on November 21-22-23 1991, dealt with medical, psychological, social, economical and moral views of addiction to narcotics and alcohol. The Assembly's aim was to examine causes and consequences of these diseases, and to wake up the conscience and responsibility, especially of those responsible for the social and religious community. Several former addicts came personally to prove that it is possible to break out from this circle of evil. In that way they confirmed the slogan of the Conference "Contra spem in spem – Hoping against Hope", i. e. in spite of serious situations, we should not despair of the victims of drugs and alcoholism, but help them through the structures for prevention and therapy, – whether voluntary, social, or legislative ones.